

KISEBBSÉGI POLITIZÁLÁS KÁRPÁTALJÁN

Milován Sándor

Hölgyeim és uraim!

Elgondolkozott-e már valaki azon, hogy a tizenötmilliós magyar nemzetnek van két csoportja, amely olyasmit tapasztalt meg, amit a többiek nem? Ezek az amerikai, illetve a kárpátaljai magyarok. Mind a két csoport egy-egy világhatalom, szuperhatalom polgára volt. Mi ötven éven keresztül, az amerikaiak pedig még ma is.

Kárpátalja földrajzi és politikai egységként a trianoni békeszerződés után jelent meg. Ezt a történelmi Magyarország négy megyéjéből álló területet – Ung, Bereg, Ugocsa, Máramaros – 1919–1920-ig a románok tartották megszállva, majd átadták a cseheknek. Az Amerikában élő ruszin lobbinak Masaryk tanár úr megígérte, hogy autonómiát kapnak, és ehhez az autonómiához az Eperjes környéki ruszinok is oda fognak tartozni. Természetesen ez 1938-ig csak ígéret maradt. 1938-ban Csehszlovákia küszöbönálló szétesése előtt jött létre egy Ruszinszkó név alatti autonóm képződmény. Autonómia helyett kapott Kárpátalja pökhendi cseh tisztviselőket, munkanélküliséget, orosz és ukrán menekülteket, akik állami támogatással szították a magyarellenességet. Az 1939–1944 közötti magyar regnálás is megérne egy misét, illetve egy részletes előadást. Itt említem meg Kozma Miklós naplóját, amely Kárpátalján jelent meg először könyv alakban, és amelyben részletesen leírja az akkori magyar kormány tehetetlenségét.

Az oroszok bejövetele után végleg megpecsételte Kárpátalja sorsát. Az első dolguk a magyar férfilakosság elhurcolása volt, a második sürgős ügyük a földosztás. Akkor, amikor Sztálin már rég eldöntötte, hogy Kárpátalját a Szovjetunióhoz csatolja – ahhoz az országhoz, ahol már csak kolhozföldek voltak –, szétszították a földeket, a szőlőket, hogy két év múlva erőszakkal elvegyék, illetve kolhozosítsák azokat. Így aztán sikerült né-

hány nincstelen ruszint is feljuttatni a kuláklistára. Bekerültünk a hatalmas kohóba, ahol főzték és keverték a különböző népeket, nemzeteket, és a kommunista alkímisták türelemmel várták az eredményt, a nemzetiség nélküli marxista ideológiával átítatott, oroszul beszélő új emberfajta: a szovjet embert. Az eredményt nem részletezem, mindenki ismeri, a szovjet időszak elemzése is legalább kétórás előadást igényelne.

Az 1990-ben szétesett Szovjetunió után mi az önálló Ukrajna polgárai lettünk. Egy ötvenmillióos országnak, amelynek tizenötmillió orosz lakosa van. És a lakosság 50%-a oroszul beszél. Ukrajna önállóságának kikiáltása után lett volna egy újabb lehetőség a kárpátaljai autonómia létrehozására a krími autonómiához hasonlóan. Sajnos a ruszinság identitáshiánya miatt ez is meghiúsult. Így aztán egy megyéje vagyunk a meglehetősen nagy, de elmaradott országnak. Mivel a szovjet rendszerben semmilyen nemzetiségi szerveződést nem engedélyeztek, még az olyan *Csemadok* jellegűt sem, mint amelyet Csehszlovákia engedélyezett az ottani magyaroknak, 1944 után, 1989-ben szerveződött meg az első igazi magyar szervezet Kárpátalján, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség. Eleinte mindenkinek imponált ez a szervezet, a még létező kommunista párt, a megyei vezetés és a KGB is úgy érezték, hogy odaküldött embereiken keresztül kézben tartják a dolgok menetét. Nem így történt. Lassan beindult a demokratikus intézményrendszer. A KMKSZ komolyan vette önmagát és feladatait. A belső feszültség egyre nőtt, és 1994-ben különböző vezetők, elnökségi és választmányi tagok kiváltak a szervezetből, abban reménykedve, hogy az összeomlik, de számottevő tagságot csak az akkori beregszászi vezetőknek sikerült kivinni. De ez is csak Beregszász városára korlátozódott. A logikus az lett volna, hogy egy ellenszervezetet hozzanak létre, és erre meg is volt a lehetőség 1994-től 1998-ig terjedően. Budapest is ezt indukálta, sugallta, és próbálta megszervezni. Ez végül is nem sikerült. Ehelyett szervezetek tucatjait hozták létre – most nehogy megkérdezze valaki, hogy hányat, mert nem tudom, de húsznál biztosan több ilyen kváziképződmény van.

Az ukrán hatalom is rájött, hogy milyen kényelmes dolog az egyszemélyes szervezetek kezelése. Ezért nagyon komolyan veszi és számon tartja ezeket a szervezeteket. Egyetlen példa is mutatja, milyen szerep jut nekik. A Beregszászi Magyar Tanárképző Főiskola létrehozásakor akadt szervezet és ember, aki kiállt a főiskola ellen, ajánlva, hogy Magyarország inkább az Ungvári Állami Egyetemet támogassa.

Ilyen körülmények között politizál a már harmincötezes tagságot számláló KMKSZ. Azt hiszem, egy érdekvédelmi szervezet fontosságát akkor érzékelhetjük igazán, ha úgy tesszük fel a kérdést, hogy mi lenne, ha nem lenne. Pusztán léte és állandó politikai jelenléte is pozitív hatással van a kisebbség életére, viszont visszatartó erő a hatalom és a többség számára. Céljaink vonzóvá teszik a szervezetet a kárpátaljai magyarság körében: a sikeres főiskola-alapítás után célunk az oktatás továbbfejlesztése, egy Tisza-melléki járás létrehozása többségükben magyar településekből, az önkormányzatok megerősítése, az egyházi ingatlanok további visszaperlése, a szóránymagyarság mentése a nemzet számára. Még számtalan egyéb aktuális és folyó ügy vezetése teszi nyilvánvalóvá az érdekvédelmi szervezet szükségességét és fontosságát.

A politikai különbözőség viszonylatában a kisebbségi politizálás hasonlít az Amerikai Egyesült Államok vagy Anglia politizálásához a háború alatt. Akkor a politikai sokszínűség elhalványult, az ideológiai ellentétek háttérbe szorultak, mert extrém helyzet lévén, az egész ország, a nemzet megmentése volt a cél. Persze a háború befejeztével folytatódott a politikai ellenállás, már 1945-ben Churchill, a háború hőse elvesztette miniszterelnöki székét. Így folyik a kisebbségi politizálás is, azzal a különbséggel, hogy nálunk állandó extrém helyzet van. A közösség léte folytonos veszélyben van, így a politikai és ideológiai ellentétek soha nem jelenhetnek meg olyan markánsan, mint például az anyaországban, annak ellenére, hogy – mint cseppben a tenger – ezek az ellentétek állandóan jelen vannak. Nemsokára választások lesznek Kárpátalján, folyik a harc az egyetlen parlamenti helyért két jelölt között. Az egyik a KMKSZ elnöke, a másik egy ukrainai párt kárpátaljai vezetője, szintén magyar nemzetiségű. Természetesen a KMKSZ-szel szemben álló szervezetek, egyének őt támogatják. Most is az a kérdés, hogy sikerül-e a kárpátaljai magyarságnak megmaradnia politikai tényezőként, vagy pedig beáll kisinasnak egy nagy ukrainai párt mellé. Mindig felmerül a kérdés: szövetség vagy nem szövetség, egyezkedni vagy nem egyezkedni? Ez politika. Persze hogy kell egyezkedni! De lehetőleg úgy, hogy a kárpátaljai összmagyarság egyezkedjen egy politikai párttal – ha erre szükség van – ahhoz, hogy meg tudjon maradni az ukrainai politikai porondon.

Befejezésül egyetlen kérdésre szeretnék még kitérni. Arra, hogy mit várunk el a mindenkori magyar kormánytól, illetve Magyarországtól, a ma-

gyar társadalomtól. Legyetek lélekben erősek, legyetek gazdaságilag is erősek, és legyetek tekintélyesek Európában! Ez számunkra biztosíték arra, hogy mi, kisebbségben élő magyarok jól tudjunk politizálni, hátunk mögött egy tekintélyes, gazdaságilag prosperáló és egy morálisan erős alapon álló Magyarországgal.